

Něco o lokalitě Jarních toulek

Severozápadní okraj Prahy podél toku Vltavy je významnou historickou a přírodní lokalitou. Již před několika tisíci lety vznikala na vltavských březích hradiště a později, během raného středověku, byla tato oblast důležitým centrem křesťanství. V 19. a 20. století byl severozápad Prahy vyhledávaným místem výletníků, umělců i bohatých Pražanů, kteří si zejména v Roztokách stavěli honosné vily.

V oblasti najdeme velké množství unikátních přírodních lokalit (Roztocký háj, Údolí Únětického potoka, Sedlecké skály, na druhém břehu pak Kaňon Vltavy a Zámky), kde žijí i některé vzácné druhy zvířat. Okolí je ideální pro příměstskou turistiku, a to zejména díky množství turistických tras, naučných stezek, vyhlídek, udržovaných sadů, laviček, dětských hřišť i občerstvoven. Nezapomeňte cestou ochutnat únětické pivo!

Níže jsou uvedeny bližší informace a zajímavosti k jednotlivým lokalitám, které můžete během hry navštívit.

Klecany

první písemná zmínka o Klecanech pochází z roku 1309 ze jména Lobka z Klecan, svědka při koupi Václavic. V roce 1507 král Vladislav Jagellonský povýšil ves na město. Během třicetileté války bylo město poničeno a několikrát vyhořelo. Následně status města opět ztratilo. Status města obdržely Klecany znovu v roce 1994.

Na severní straně obce bylo v meziválečném období zřízeno vojenské letiště, které mělo význam během druhé světové války. Bylo zrušeno v 50. letech 20. století.

V roce 2000 bylo v místní části Na Hradišti odkryto slovanské pohřebiště, které bylo součástí hradiště Pravý Hradec z první poloviny 10. století.

V Klecanech se traduje tato pověst: *Zvony z Klecan byly zapůjčeny do Brandýsa nad Labem k příležitosti vysvěcení tamního kostela sv. Václava. Zvony se však každou noc vracely zpět do své obce. Při letu si zpívaly: „Hou - hou! Klecanské zvony jdou! Jdou - jdou!“ Když letěly přes Labe, jel po mostě bezbožný kočí, jemuž se bič zapletl do srdce jednoho ze zvonů. Kočí zlostně zaklel, zvony smutně zapěly: „Jdou! Jdou! Nedojdou!“ a zapadly do tůně. Jednoho dne tam pradena máchala prádlo a jeden zvon se jí do něj zachytil. Pradena netušila, co jí to drží, a tak hrubě vykřikla a zvon se potopil navždy. Dodnes je prý v korytě starého Labe v tůni pod jezem možno vidět na dně zvony nebo při úplňku slyšet jejich smutné vyzvánění: „Jdou! Jdou! Nedojdou!“*

Levý Hradec

Místo lze označit za první ohnisko křesťanství v Čechách a také jako první mocenské centrum přemyslovského státu. Zmínku o hradišti zvaném Hradec či Levý Hradec najdeme už v Kosmově kronice. Hradiště bylo pravděpodobně původním sídlem přemyslovského knížete Bořivoje I. Ten zde nechal v 80. letech 9. století vybudovat první křesťanský kostel v Čechách, zasvěcený sv. Klementu.

Hradiště bylo Přemyslovci opuštěno na počátku 10. století, ale jeho význam nepoklesl. O důležitosti Levého Hradce na sklonku 10. století svědčí i skutečnost, že právě zde byl 19. února 982 zvolen Vojtěch z rodu Slavníkovců v pořadí druhým pražským biskupem, čímž se stal prvním biskupem českého rodu.

Z původního kostela z Bořivojovy doby se zachovaly pouze základy rotundy pod podlahou dnešního kostela. Kostel byl pak v gotické a renesanční době několikrát rozšiřován a upravován. Celkové rekonstrukce se kostel dočkal v letech 1939-1940. V posledních letech byly restaurovány také fresky z konce 14. století.

V roce 1233 byla obec Levý Hradec předán do majetku ženského benediktinského kláštera u sv. Jiří na Pražském hradě. Na dlouhá století se pak na Levý Hradec pozapomnělo a pod vlivem některých kronik byly počátky křesťanství na českém území přesouvány na Vyšehrad či do Hradce

Králové. Na své historické místo se Levý Hradec vrátil až v obrozeneckých dobách, kdy začal také jeho archeologický průzkum.

Lokalita je od roku 1958 chráněna jako kulturní památka ČR a v roce 1978 byla zapsána na seznam národních kulturních památek

Lysolaje

Lidské osídlení v Lysolajích se datuje už od pravěku, což dokazují rozsáhlé archeologické vykopávky. Lysolaje jakožto ves existují již od roku 1227 a jejich území patřilo do majetku panovníka Českého království. V historickém jádru obce se nalézají starobylé selské dvory a grunty. V jednom z těchto domů, č. p. 23, pobývala v letech 1862 - 1867 spisovatelka a básnířka Eliška Krásnohorská.

Lysolajská úbočí a stráně chráněné před severními větry sloužily již od středověku jako vinice. Tyto vinice byly daleko od úředního dozoru a netěšily se dobré pověsti. Bylo známo, že se na nich provozuje pytláctví, podloudnictví, pokoutní sektářství, opilství, rváčství, kterých se zúčastňují nejen vinaři, ale i lidé docházející do vinic a v nich se hostící.

V roce 1911 byly vysázeny velké třešňovky Na Stráni a V Houslích, v roklích pak byly vysázeny jabloně a hrušně. Ovocnářství se stalo v Lysolajích tradicí.

Roztoky

První písemná zmínka o Roztokách se nachází v panovnické listině z roku 1233, ve které byl zmiňován i Petr z Roztok. Podle archeologických nálezů bylo ovšem území Roztok osídleno nepřetržitě od mladší doby kamenné do raného středověku.

Ve 13. století byla na místě dnešního zámku vybudována vodní tvrz v podobě hranolové věže obkroužené hradbou. Hrádek byl několikrát přestavován, nynější podobu dvoupatrového renesančního zámku s arkádovým nádvořím dal tvrzi po roce 1565 tehdejší majitel David Boryně ze Lhoty. Z řady majitelů, kteří zámek vlastnili vždy jen krátkou dobu, vyčnívá rod Lichtenštejnů, kteří jej získali po bitvě na Bílé Hoře a podrželi si jej ve vlastnictví až do roku 1803. V první polovině dvacátého století došlo ke zchátrání neosídleného areálu, v 50. letech se ale skupina vlastivědných pracovníků postarala o jeho záchranu a rekonstrukci. V roce 1961 byl zrekonstruovaný zámek zpřístupněn veřejnosti, dnes v něm sídlí Středočeské muzeum.

Roztoky přelomu 19. a 20. století byly atraktivním výletním a rekreačním místem. Z tohoto období pochází většina vil v Tichém údolí, které si zde postavili jako svá rekreační sídla mnozí ze zámožných Pražanů. Mezi nejstarší patří vila Mia, která byla již v 50. letech 19. století pronajímána letním hostům a ve které pobýval i Bedřich Smetana. Původně luxusní hotel Sakura z 20. let 20. století, inspirovaný vedlejší vilou spisovatele Joe Hlouchy, postavený v japanizujícím stylu, byl v 70. letech 20. století necitlivými úpravami pro potřeby tehdejší nemocnice zcela architektonicky znehodnocen.

V letech 1945–1948 byla v sousedství Roztockého zámečku vybudována „Penicilinka“, továrna na výrobu penicilinu, nyní Výzkumný ústav antibiotik a biotransformací.

V roce 1960 se Roztoky spojily s obcí Žalov a v roce 1968 byly povýšeny na město.

Řež

Osada Řež je poprvé uváděna v listině krále Vratislava I. z roku 1088. Místní jméno Řež bývá vysvětlováno ze slova řež, tj. řezanice, pračka, může se však jednat též o praindoevropské pojmenování místa v řece, kde je „řezána“ voda.

V roce 1955 zde československá vláda s podporou tehdejšího Sovětského svazu zřídila jaderné výzkumné pracoviště s názvem Ústav jaderné fyziky a založila Vládní výbor pro výzkum a mírové využití atomové energie. Už v roce 1957 zde byl spuštěn výzkumný reaktor VVR-S (dnes LVR-15) a uskutečněna první štěpná jaderná reakce v Československu. V následujících letech se ústav rozšiřoval a od roku 1972 používá označení Ústav jaderného výzkumu.

Řivnáč

V pozdní době kamenné (cca 2900 až 2700 př. n. l.) zde bývalo významné výšinné sídliště. Zbudoval ho zde lid s kulturou, která dostala svůj název podle tohoto skalnatého vrchu - kultura řivnáčská.

Sídliště těžilo z příznivé konfigurace terénu - bylo přístupné jen z jižní strany, z ostatních ho chránil strmý skalnatý sráz. Celková plocha hradiště je asi 1 700 čtverečních metrů.

Nejintenzivněji zde kopal v letech 1881-83 roztocký lékař a archeolog Čeněk Rýzner. Jak napsal do Památek archeologických, kde výsledky svého bádání publikoval, „*rozhodl se (na vlastní náklady) pastviště řivnáčské až na skálu rozkopati*“. Spolu se skupinou dělníků postupně odstranil a prosel veškerou ornici z řivnáčské skály, v níž našel množství předmětů kamenných, kostěných i keramických. Kamenné předměty byly na vysoké úrovni řemeslného zpracování, ale ještě pozoruhodnější jsou výrobky z paroží, zubů a dalších kostí - zaječích, vepřových, ale ovšem i lidských!

Rýznera velmi zaujaly nezvyklé keramické nádoby s uchy ve tvaru býčích rohů a v podobě měsíčního srpku. Ty se staly poznávacím atributem keramiky této kultury.

Sedlec

Sedlec, podobně jako Suchdol, založili v 10. století Přemyslovci. Do roku 2004 byla obec součástí Suchdola, od roku 2005 patří tzv. Dolní Sedlec pod městskou část Praha 6.

V Sedlci byly již v 1. polovině 19. století dvě cihelny. Tyto cihelny s několika hliništi vlastnil František Pšross a později Antonín Herget, který zde roku 1903 založil cihelnu novou. Ta je nyní jedinou dochovanou cihelnou v Praze a byla v roce 2006 navržena na prohlášení kulturní památkou.

Kuriozitou bývala výletní restaurace U Slona s obří železobetonovou sochou slona, uvnitř které byla část restaurace. Do Sedlce byl slon odkoupen z výstavy v roce 1908, časem ale začal postupně chátrat a jeho trosky byly odstraněny až roku 1974.

Suchdol

Obec založili Přemyslovci v 10. stol. na cestě mezi Prahou a Levým Hradcem. V 11. století jej prodali svatojiřským benediktinám, které jej vlastnily až do roku 1421. Na konci třicetileté války byl Suchdol i se statkem vypleněn a vypálen. Došlo zde k bitvě Švédů s císařskými rejtary na poli "Na Rybářce". V roce 1679 koupili Suchdol emauzští benediktini a podrželi jej až do roku 1930.

V 19. století se v Brandejsově statku scházeli mnozí umělci, mezi nimi František Ženíšek a Mikoláš Aleš, který zde trvale pobýval od roku 1877 do roku 1879. Údajně jednou na lovu zastřelil paní Brandejsově nejkrásnějšího kohouta.

V první polovině 60. let se do nově budovaného areálu v Suchdole přestěhovala Vysoká škola zemědělská, dnes Česká zemědělská univerzita. Stala se tak jedinou školou amerického typu (tedy školou, kde jsou všechny fakulty, koleje i další zázemí v jednom místě) v Československu.

30. října 1975 havarovalo za mlhy v zahrádkářské kolonii u Suchdola po nárazu do pahorku letadlo DC-9 jugoslávských aerolinií na lince Tivat–Praha. Zemřelo 71 cestujících a 4 členové posádky. Událost byla inspirací pro 11. závěrečný díl československého seriálu Sanitka z roku 1984.

Po roce 1989 byla v Suchdole postavena první česká bezbariérová základní škola.

Úholičky

Původní název vsi zněl Hoholice. V období od 12. do 9. století před naším letopočtem žil v oblasti Úholiček lid knovízské kultury. Rozhodující bitva na Turském poli z legendy o lucké válce bývá situována do lokality „Na zabitém“, tedy do oblasti dnešní skládky odpadu na území Úholiček mezi Úholičkami a Turskem.

Zlatý věk obce nastal až počátkem 20. století. V roce 1901 koupil zámek, velkostatek i polnosti agrární velkopodnikatel a politik Josef Wohanka. Jako první v Čechách zavedl pěstování řepného semene ve velkém, na vědeckých základech a dle nejlepších zahraničních zkušeností. Založil zušlechťovací laboratoře, jednu z nich i v obci. Za velké zásluhy o rozvoj zemědělství mu byl císařem Františkem Josefem I. udělen rytířský titul.

Únětice

Únětice jsou historicky i kulturně jednou z nejstarších osad známých na území Čech, o kterých se dochovaly písemné zprávy. Okolí dnešních Únětic bylo osídleno již ve starší době bronzové (1900 až 1500 let př. n. l.). Toto dokazují nálezy čtyř kostrových pohřebišť, objevených při archeologických výzkumech. Objev těchto pohřebišť vytvořil základní oporu pro vyčlenění zvláštní skupiny, pro něž se v archeologické literatuře postupně ujal název únětická kultura.

Základními archeologickými prameny ke studiu kultury jsou keramické nádoby a bronzové výrobky (zbraně, šperky, nástroje). Ozdoby zhotovovali únětičtí šperkaři nejen z bronzu, ale také z jantaru, zlata a skla. Pro tuto kulturu je charakteristický zvláštní typ keramiky - typický je menší leštěný keramický hrneček, tzv. únětický koflík.

Za starodávna byly Únětice majetkem knížat pražských. V období let 1125 až 1140, v době vlády knížete Soběslava I., náležely knězi Zbyhňevovi, pražskému kanovníkovi u Panny Marie, který zde v roce 1132 založil kostel. V roce 1421 se Únětic zmocnili husitští Pražané, kteří je drželi až do roku 1547, kdy byl všechn dosavadní majetek v Úněticích pro vzpouru proti Ferdinandovi I. pražským měšťanům zkonfiskován. Od té doby náležely Únětice Kapitulě u svatého Víta. Na konci třicetileté války v roce 1648 byly Únětice zcela vypáleny.

V roce 1710 zde byl založen pivovar, kde se vařilo pivo až do znárodnění v roce 1949. V roce 2011 bylo vaření piva v tomto architektonicky hodnotném objektu obnoveno.

Zámky

Na tomto území se nacházelo pravěké hradiště Zámka. Nejstarší stopy po osídlení lokality pochází ze středního eneolitu a náleží řivnáčské kultuře, dochované valy nicméně pochází podle archeologických výzkumů až z raného středověku. Původní hradby byly postaveny na přelomu osmého a devátého století a zanikly požárem koncem devátého století. Po požáru již hradiště nejspíše nebylo obnoveno.

V roce 1870 byla v Zámecké rokli za osobní účasti Alfreda Nobela uvedena do provozu první česká továrna na dynamit. Už krátce po zahájení výroby se zde odehrálo několik tragédií. Původní provizorní objekty byly úplně zničeny, byla zde však vybudována nová, pevnější továrna s mohutnými ochrannými valy. Za první světové války tu pracovalo 500 dělníků.